

[Dalsgaard.]

sparing. Hvor rimelige disse indrømmelser over for skatteyderne end måtte være, forekommer det mig ganske urimeligt over for de kommunale myndigheder at komme med sådanne udsættelser i den ellevte time. Disse problemer kunne nok være klaret på lokalt plan, og det forekommer mig at være noget makværk, at man kommer så sent med lovændringer. Jeg føler, at det er en hensynsløshed over for vore lokale myndigheder, som folketinget absolut skulle undgå; i stedet burde man stræbe efter, at noget sådant ikke skulle være reglen.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg skal blot takke for tilslutningen til de stillede ændringsforslag.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslagene.

Ændringsforslag nr. 1 om indsættelse af en ny paragraf
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 angående titlen
vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget
vedtoges enstemmigt med 152 stemmer; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om ungdommens uddannelsesfunds forvaltning og virksomhed.

(Lovforslaget (nr. 76) findes i tillæg A. sp. 777, fremsættelsen i tidenden sp. 2327).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Søgaard: Da vi i 1961 reviderede loven om ungdommens uddannelsesfond, var det rent pengemæssigt et kæmpeskridt for de studerende ...

Formanden: Hvis der er medlemmer, der skal forlade salen, beder jeg dem om at gøre det i stilhed.

Søgaard: Det var et kæmpeskridt, vi tog i relation til tidligere vedtagne love. Fonden, som vel ikke tidligere havde nogen voldsom indflydelse på de studerendes vilkår, voksede efterhånden i omfang, hvilket i meget høj grad influerede på de studerendes økonomiske forhold. Fra den altså i nogen grad upåagtede tilværelse, som denne fond tidligere havde, blev den nu et led i virkeliggørelsen af bl. a. mit partis ønske om en demokratisering af den højere uddannelse.

At denne tilvækst af fonden også blev en medvirkende årsag til den store tilgang af studerende, kan der vel ikke være nogen tvivl om. Mange ville vel af økonomiske grunde aldrig have påbegyndt et studium, hvis ikke denne fond havde været til og ydet sit bidrag. At fonden har interesse og betydning ...

Formanden: Der må være så megen ro i salen, at forhandlingerne kan føres på ordentlig måde.

Søgaard: At fonden har interesse og betydning, ses tydeligt deraf, at mange flere end de studerende selv omfatter denne fond og dens virksomhed med meget nøje opmærksomhed og også en vis form for sagkundskab. Den udvikling, som elevtallene siden 1961 har udvist, kan også, bortset fra de store årganges naturlige indvirken, tyde herpå, selv om jeg erkender, at den tryghed i den enkelte families liv og den velstandsudvikling, der er i gang i disse åringer, vel også må tages til indtægt i forbindelse med den store interesse for uddannelsen. Derfor må alt i alt familiens forøgede midler sammenholdt med denne regerings politik, som giver den enkelte familie mulighed for at støtte deres børns uddannelse, siges at udgøre en væsentlig årsag til den glædelige stigning i elevtallet. Når vi dertil lægger

[Søgaard.]

den opmærksomhed, som den høje regering udviser for at udbygge hele vort system af skoler, universiteter og andre læreanstalter, vil vi se, at vi befinder os i en udvikling, hvor mulighederne for ekspansion på det sociale, kulturelle og økonomiske område virkelig udnyttes. Vi siger jo altid, at vi mangler råstoffer i vort land. Et af de råstoffer, som vi overhovedet har, er vel sådan set de unges evner og udviklingsmuligheder, og vi må naturligvis her gøre alt, hvad vi kan, for at dette område ikke forsømmes.

Den højtærede undervisningsminister har nu fremsat et forslag om revision af loven om ungdommens uddannelsesfond. Lovforslaget indeholder vel ikke en imødekommeelse af alle de ønsker, de studerende kunne have, men jeg og mit parti er indforstået med, at der føres en forsigtig økonomisk politik, og med henblik på den bebudede undersøgelse af fondens virke må vi også indtage en i nogen grad afventende holdning over for en egentlig fastlæggelse af principperne for fondens fortsatte virksomhed. Det er klart, at den i øvrigt udmærkede undersøgelse, som omtales i den gule betænkning fra 1959, og som var baggrund for opbygningen af 1961-loven, ikke i al fremtid kan danne baggrund for lovgivning på dette område, så meget mindre som denne undersøgelse kun omfatter de højere læreanstalter og ikke de over 100 andre uddannelsessteder, som fondens virksomhed omfatter. Jeg har selv gang på gang efterlyst en sådan undersøgelse på et bredere grundlag, og det er derfor glædeligt for mig og mit parti, at et enigt finansudvalg nu har bevilget midler hertil, således at vi forhåbentlig får et mere tidssvarende vurderingsgrundlag, når vi efter ministerens skøn i 1965-66 igen bør have loven til revision.

Det er samtidig glædeligt at konstatere, at ministeren i ansøgningen om bevilling til denne undersøgelse også har peget på lærlingene, således at denne gruppe, der vel socialt set er på linje med en del af fondens virksomhedsområde, nu også kommer med i en egentlig undersøgelse, hvis resultat måske kan indicere en tilsvarende lovgivning. Jeg er naturligvis klar over, at der vedrørende lærlingenes forhold er en række andre faktorer at tage hensyn til end ved de egentlige studerendes.

I vurderingen af det foreliggende lovfor-slag bør vel først og fremmest indgå over-vejelser af, om den tilvækst, fonden nu får, kan dække udgifterne ved det stigende elev-tal og navnlig de siden 1961 stedfundne om-kostningsstigninger. Vi forstår, at det er ministerens opfattelse, at de 35 mill. kr. for-delt på lån og stipendier for det kommende finansår skulle kunne klare dette, samtidig med at ministeren mener, at der i inde-værende år må stilles 10 mill. kr. mere til rådighed.

Jeg går ud fra, at vi i udvalget får lej-lighed til at se lidt nærmere på de stignings-tal — både for elevernes og for omkostning-ernes vedkommende — som danner bag-grund for det foreliggende lovfor-slag. Det er min opfattelse — ligesom jeg forstår, det er ministerens — at det særlig er førstede-ls-studerende på universiteterne og de yngre årgange på de større uddannelsessteder, som bærer hovedparten af elevstigningen. Jeg ved ikke, om der er nogen mulighed for at få tilvejebragt et talmateriale, der belyser spørgsmålet om, hvor mange der virkelig er aktivt studerende, og hvor mange der ikke er aktivt studerende.

Allerede meget tidligt blev 1961-lovens principper med hensyn til fordelingen mel-lem lån og stipendier gennemhullet ved den voldsomme tilgang til studierne. Årsagen var jo, som jeg sagde, tilgangen af de yngre aldersklasser, men her tror jeg man sam-tidig må tage i betragtning, at en del af lånene til de kortvarige uddannelser ikke blev udnyttet, således som det var bebudet, og derfor via fondens bestyrelse videre-sendtes bl. a. til universiteterne. Herved op-stod der meget hurtigt en skæv fordeling mellem lån og stipendier, og jeg vil meget gerne på denne baggrund spørge den højt-ærede minister, om alle de lån, som de højere læreanstalter har kunnet gøre brug af, er brugt, og samtidig spørge ministeren, om han kan give et samlet tal på fordelingen mellem lån og stipendier for de kortvarige uddannelsers vedkommende. Det er for mig at se et spørgsmål, om man ved alle former for uddannelse — kortvarige, langvarige, særlig indtægtsgivende o. s. v. — bør følge nøjagtig de samme fordelingsprincipper. Jeg er klar over, at dette er et overordent-lig vanskeligt område at få gennemarbejdet på nuværende tidspunkt, og vi må vel nok

[Søgaard.]

vente, til vi får undersøgelsesresultatet omkring 1965-66.

Et af de forhold, vi også gerne vil se på i udvalget, er den eventuelle stigning i erhvervsarbejdet for de studerende. Særlig med den topbelastning, der i øjeblikket er på uddannelsesstederne, må sigtet i meget høj grad være, at de unge — bortset naturligvis fra den tid, der må gå til en vis modningsproces — så hurtigt som muligt kommer igennem deres studier.

I lovforslaget § 1, nr. 1, stk. 2, foreslår ministeren gymnasielevernes stipendier forhøjet fra 4 mill. kr. til 7 mill. kr. Netop dette område er en af de økonomiske flaskehalse for mange familier, som ønsker en videregående uddannelse for deres børn, og jeg hilser med tilfredshed, at der ikke alene tages hensyn til de generelle stigninger i elevtallet, men at også den utilstrækkelighed, der meget hurtigt viste sig efter 1961-lovens vedtagelse, nu dækkes ind. Min tilfredshed gælder også ministerens forslag til udvidelse af den forsøgsordning, vi gennemførte i 1961-loven med støtte til 8.-9. klasserne og realafdelingerne, idet denne nu foreslås udvidet til at omfatte 10. klasserne og de anerkendte realkursus. Der er dog et enkelt spørgsmål i denne forbindelse, som jeg kunne tænke mig undersøgt, nemlig forbruget af de 4 mill. kr., dels hvor meget der er brugt, dels hvordan fordelingen har været i skønnet om disse 4 mill. kr.

Ministerens forslag om en bedre støtte til de studerende, der tager studieophold i et andet nordisk land, kan jeg fuldt ud tiltræde. Det nordiske samarbejde udbygges hermed på en både praktisk og værdifuld måde, svarende til vor idé om nordisk samarbejde. Jeg vil her gerne spørge ministeren, om han har nogen tal for denne, skal vi kalde det studentervandring, og hvordan ministeren mener fremtiden i praksis vil forme sig på dette område.

Ligeledes vil jeg gerne rejse et spørgsmål, jeg er blevet opmærksom på, nemlig om, hvorvidt det er muligt at gennemføre en

tilsvarende ordning f. eks. for de sprogstuderendes vedkommende.

Også udvidelsen af fondsbestyrelsen med repræsentanter for de områder, der virkelig har med uddannelsen at gøre, kan jeg tiltræde.

Jeg kan således tilsige ministeren en saglig behandling af det fremsatte lovforslag.

Henry Christensen: Vort samfund er i disse år stillet over for en kolossal vækst i uddannelsen, i uddannelseskravene og i uddannelsesmulighederne. Jeg er enig i de betragtninger, der allerede i dag er gjort gældende om både betydningen og nødvendigheden af, at vi får en stadig større og bedre uddannelse, og at en større og større del af vore unge bliver bedre og mere veluddannede. Vort samfund — som vel alle andre samfund — skal kunne sikre sig fremskridt netop i kraft af, at vi bliver stadig dygtigere, bliver mere og mere egnede til at drage nytte af de muligheder, de forskningsresultater og de tekniske fremskridt, disse år har været så rige på. Det er fremfor noget derigennem, de økonomiske fremskridt skal komme.

Jeg tror derfor ikke, at der er nogen principiel uenighed imellem os om den kolossale betydning, som uddannelsesområdet i disse år må have. Sandheden er vel også den, at vort samfund strenger sig an på mange områder, og her er vi bare stillet over for ét af de områder, det kan dreje sig om. Der må mange andre led med ind i billedet for at gøre det fuldkomment, og i særlig grad må jo med de kolossale investeringskrav, som vort samfund også er stillet over for, for at der tilstrækkeligt hurtigt kan tilvejebringes de forbedrede læreanstalter, skoler o. s. v. Hele den side af uddannelsesspørgsmålet er mindst lige så vigtig, og økonomisk og investeringsmæssigt er den altså endnu mere krævende.

Når vi derfor skal diskutere, hvordan vi skal gribe de forskellige ting an, kan det ikke blive spørgsmålet om opgavens betydning eller omfang, vi skal diskutere. I virke-

[Henry Christensen.]

ligheden er vort samfund vist stillet over for spørgsmålet om, hvordan vi bedst kan anvende de begrænsede muligheder, vi har til rådighed, så vi hurtigst muligt kan nå fremad. Det vil sige, at vi alle må stille os det spørgsmål: hvordan sikrer vi os i denne vækstperiode den mest effektive udnyttelse af de investeringsmuligheder, der er til rådighed, og hvordan fremkalder vi i øvrigt de største investeringsmuligheder? Her tror jeg man må gøre sig ganske klart, at det ikke bare bliver spørgsmålet om at se på, hvad den offentlige sektor er i stand til at tilvejebringe; her må det også blive et spørgsmål om at lægge forholdene sådan til rette, at vi også mest muligt opfordrer og giver borgerne motiv til at præstere den andel, som de kan af de investeringsressourcer, vi gerne skulle have frem. Dette får også betydning, når vi skal vurdere de aktuelle problemer omkring de forøgede midler og især i spørgsmålet om en ændret fordeling af de midler, der skal stilles til rådighed.

Det er jo i sig selv glædeligt, at vi nu har en vækst i antallet af unge til vore højere læreanstalter m. v., der er baggrunden for, at dette lovforslag er blevet fremsat og har måttet fremsættes. Jeg erkender, at en ajourføring nødvendigvis måtte finde sted; det vil ikke give anledning til principiel uenighed imellem os. Vi må se nærmere på hele denne side af sagen under det kommende udvalgsarbejde.

Jeg må måske, selv om det bliver en gentagelse — derfor skal jeg også gøre det kort — fremsætte et par bemærkninger om det principielle, der jo ligger i selve fordelingsproblemet, i den form, hvorunder støtten skal gives; drøftelser og diskussioner herom har vi jo haft ved mange lejligheder i det høje ting. Jeg vil gerne anerkende, at den højtærede minister, hvad spørgsmålet om fordelingen angår, her har taget et skridt i den rigtige retning. Jeg tror, vi havde stået os bedre, om man ville have accepteret det noget tidligere, om man altså ikke havde haft den svingende kurs, som jo igennem den måde, hvorpå beløbene skal administreres, og den effektivitet, hvormed man skal hjælpe, vel også kan have givet en usikkerhed, som vi derfor nok kunne have undgået. Jeg vil altså bare gentage det

synspunkt, som mit parti har fremhævet her, det, som taler for rigtigheden og nødvendigheden af, at lånesynspunktet også i stigende grad kommer ind i billedet, og det selvfølgelig, at det heldigvis viser sig, at investering i uddannelse er en god investering. Det er en god investering for samfundet; det er heldigvis også en stadig bedre og bedre investering for de unge selv; det gælder ikke mindst de højeste uddannelser.

De højeste uddannelser fører i dag til, at de unge, når de har fået deres uddannelse, går fra eksamensbordet ud til helt anderledes vellønnede stillinger, også relativt set, end det var tilfældet for 10-15-20 år siden. Her melder sig derfor spørgsmålet om en sammenligning med hele den øvrige befolkning, hele den øvrige del af landets unge, som jo skal være med til at bære omkostningerne derved. I jo højere grad vi erkender, at det er en investeringsopgave, i jo højere grad vi erkender, at investeringsopgaven er god og sund, i des højere grad vil det også være muligt at tilgodese formålet gennem en større andel lagt på lån, end det hidtil har været tilfældet, også større, end det er foreslået i den højtærede ministers lovforlag.

Jeg tror også, dette vil have betydning i en anden retning. Det vil have betydning med hensyn til at få en smidigere og mere rimelig administration frem. I jo højere grad vi kan stille forøgede lånemidler til rådighed, i des højere grad vil vi kunne gå videre og måske drage nogle af dem, som vi gennem indtægtsgrænserne skubber ud, med ind under den hjælp, der kan gives.

Hvad det sidste angår, så man jo nok sige, at der er mange, mange hjem, der i dag efter de indtægtskriterier, der anvendes, stort set holdes uden for lånemulighederne og støttemulighederne fra ungdommens uddannelsesfond. Det betyder, at en lang række hjem med mellemindtægter, der rigtigt føler, at de har den opgave at påtage sig at sikre deres unge en uddannelse — og jeg vil gerne understrege betydningen af, at vi placerer denne opgave så rigtigt som overhovedet muligt — nok alle bliver forholdsvis dårligere stillet, end det var tilfældet tidligere. Vi har været med til at fremsætte den tanke, at det til gengæld måtte være rimeligt, at de mennesker, der ofte gennem øget arbejdsindsats eller gen-

[Henry Christensen.]

nem hustruens øgede arbejdsindsats tilvejebringer de midler, som er fornødne til finansiering af støtten til de unges uddannelse, friholder samfundet for at skulle yde støtte til disse unge, til gengæld slipper for beskatning af de ekstraordinært tilvejebragte beløb. Vi har stillet konkrete forslag i folketinget om muligheden af at lempe beskatningen inden for begrænsede rammer for sådanne forældre, således at de beløb, der på denne måde stilles til rådighed af dem, blev holdt uden for de gældende indtægtsgrænser. Det er en god samfundsindsats de gør, og det burde være sådan, at samfundet så sagde: nu vel, så må vort krav for denne del af indtægtsstigningen også være noget mindre. Jeg kunne godt tænke mig, at man fra regeringens side ville kunne se lidt anderledes på det spørgsmål, end man tidligere har gjort. Hvis man i højere grad var i stand til at lægge lånesynspunktet til grund, ville der måske også kunne blive mulighed for at stille sig mere large over for nogle af de ansøgere, der nu på grund af indtægtsgrænserne bliver afvist.

Jeg tror, det ville være rimeligt og rigtigt. Jeg tror også, det ville have betydning ud fra et andet synspunkt. Vi må se i øjnene, vi har i hvert fald oplevet det i en årrække, at vore unge, der har gennemgået en højere uddannelse, er blevet ingeniører, læger, tandlæger o. s. v., umiddelbart efter deres studiums afslutning for en årrække rejser til udlandet til meget høje indkomster. Jeg er bestemt af den opfattelse, at vort samfund ikke — det hører slet ikke tiden til — skal sætte begrænsninger i så henseende, men så meget mere grund måtte der være til, at den hjælp, samfundet sikrede de pågældende, var en hjælp, de under gunstige og lempelige vilkår også var forpligtet til at tilbagebetale i større udstrækning, end det nu er tilfældet.

Der kunne føjes andre ting til. Jeg skal lade dem ligge ved denne lejlighed, vi får jo lejlighed til at drøfte en række enkeltheder i det udvalg, der må forventes at komme. Jeg skal bare fremhæve det synspunkt, at den form, hvorunder den langvarige højere og bekostelige uddannelse gives, også nok må tages op til vurdering, for at vi kan få at se, om den altid har fulgt med udviklingen, hvad angår rationel og

effektiv tilrettelæggelse. Der er nok nogle områder, hvorom man vil kunne sige, at de ikke har fulgt med i retning af at lægge undervisningen og uddannelsen til rette så effektivt, som andre områder har, med det resultat, at der måske nogle steder er en uddannelsestid, som er længere end rimeligt og nødvendigt. I en periode, hvor presset er så stort, hvor finansieringsmulighederne er begrænsede, må dette nødvendigvis også være et problem, som må gå ind i de overvejelser, der må komme, og som må gå sideløbende med den undersøgelse af de studerendes egne forhold, som den højtærede undervisningsminister nu er i færd med at sætte i gang.

Jeg går ud fra, at vi nu får lejlighed til at udveksle synspunkter og få oplysninger i det udvalg, der kommer. Det er klart, at der fra alle sider i det høje ting er en klart positiv vilje til at finde en god løsning på uddannelsesproblemerne — heldigvis.

Ninn-Hansen: Den højtærede undervisningsminister nævner i sin fremsættelse den diskussion, der har været gennem lang tid om fordelingen af midlerne fra ungdommens uddannelsesfond imellem lån og legater, og den højtærede minister mener, at de meningsforskelle, der her er kommet frem, også vil komme frem under denne debat. Det vil de muligvis, og det er jo også sket, men jeg vil da gerne med det samme sige til den højtærede minister, at det konservative folkeparti ser ikke den højtærede ministers lovforslag som en opfordring til at gå i særlig grad ind i denne debat, idet den højtærede minister er kommet os i møde med hensyn til de synspunkter, vi tidligere har anført som begrundelse for at gøre lånesektoren større. Jeg har det indtryk, at den højtærede minister har den fordel fremfor andre radikale ministre, at ministeren ikke lider af samme paniske skræk for at blive enig med det konservative folkeparti, og derfor vil jeg da gerne fastslå det som noget glædeligt, at den højtærede minister er kommet os i møde i den sag og har fremsat et forslag, der netop med hensyn til fordelingen af lån og legater er en imødekommelse over for vore synspunkter og viser, at vi nærmer os enighed.

Lovforslaget går ud på, at der skal være paritet mellem lån og legater. Vi har tid-

[Ninn-Hansen.]

ligere stillet et ændringsforslag, der gik ud på det samme, og betragter altså lovforslaget som et fremskridt, og jeg vil gerne udtrykke vor anerkendelse af, at den højtærede minister har fremsat et sådant forslag.

Dermed er vi vel ikke færdige med at drøfte — eller det er vi ikke — hvordan vi i fremtiden skal fordele lån og legater. Mit parti ser jo gerne, at man går videre med hensyn til udvidelse af lånesektoren, og det er ikke en opfattelse, vi har alene i det konservative folkeparti; som det fremgik af det ærede medlem hr. Henry Christensens tale for partiet venstre, er det også en opfattelse, man har andre steder.

I den betænkning om bedre studiehjælp, der er kommet i Sverige, er hovedforslaget, at det årlige lånebeløb, der nu er på maksimum 2.500 kr., forhøjes til 5.000 kr., og man kan vel gøre det op således, at det forslag, der stilles ifølge denne betænkning, vedrører for de 80 pct. lån og kun for restens vedkommende stipendier. Disse tendenser er altså fremme i Sverige, og jeg tror, der er meget, der kan tyde på, at vi må gå ind for en tilsvarende udvikling, når vi skal arbejde videre med ungdommens uddannelsesfond; det er vel også naturligt i det kommende udvalg at drøfte, om den forhøjelse på 10 mill. kr., som ministeren foreslår til stipendier, også burde gå over lånesektoren. Vi vil i mit parti gerne samtidig gøre det mere tiltrækkende at modtage lån, og derfor agter vi i udvalget at fremlægge et forslag om at gennemføre skattefri afskrivninger af lånene. Som det også blev udtrykt af det ærede medlem hr. Henry Christensen, anser vi de beløb, der anvendes til ungdommens uddannelse, for en investering, og hvorfor skulle der så ikke ved denne investering være samme muligheder som ved andre investeringer for en skattefri afskrivning af de modtagne beløb? Jeg går også ud fra, at vi i udvalget kan drøfte, om det tal, den højtærede minister er nået til, er det rigtige ud fra det, der er hensigten med forslaget: at gennemføre en ajourføring. Den højtærede minister fremsætter et forslag, der kun dækker det følgende finansår. Måske kunne der være grund til at få, skal vi sige noget mere ro om denne lovgivning derved, at man tænkte på en lidt længere periode.

Vi ved ganske vist ikke, hvornår den undersøgelse, der er sat i gang, er færdig; men hvis vi skal tænke på en lidt længere periode end det ene år, må vi selvfølgelig drøfte, om de foreslåede beløb virkelig betyder en ajourføring, og jeg tror, at vi alle er stærkt interesseret i at høre, hvad de studerendes fællesråd mener herom.

Det konservative folkeparti anser det for nødvendigt — det fremgår vel også af de bemærkninger, jeg her har gjort — at vi følger med i den udvikling, der er i gang med hensyn til uddannelsen, og som kræver, at flere opnår en længere uddannelse. Vi er også indforstået med en forhøjelse af støtten til gymnasiasterne. Det har været fremført i den sidste tid, at der er en vis stagnation i tilgangen til gymnasierne; det er i hvert fald ikke noget, der glæder os, hvis det er tilfældet; så hvis vi ad denne vej kan fremme en naturlig, øget tilgang til gymnasierne, arbejder vort parti gerne med på dette.

Vi vil også gerne rejse det spørgsmål, om man fortsat kan holde lærlinge uden for den støtte, der ydes igennem ungdommens uddannelsesfond. Vi ved, hvis vi ser på det alene ud fra en social betragtning, at der kan være mange hjem, dårligt stillede hjem, hvor man står over for afvejelsen af, om man har råd til, at barnet påtager sig en lærlingeplads og får den mindre løn, der følger dermed; det kunne vel nok bevirke, at vi skal være opmærksom på, om der ikke skal kunne ydes støtte igennem ungdommens uddannelsesfond netop i sådanne tilfælde. Når man, hvad vi jo ikke havde noget særligt ønske om, har inddraget elever i 8., 9. og 10. klasserne i ordningen, kan det virke noget mærkeligt, at man fortsat holder lærlingene udenfor, når vi dog ved, at der kan opstå disse tilfælde, hvor en dreng eller pige af økonomiske grunde ikke går ind i en læreplads.

Det er jo betydelige stigninger, der har været tale om gennem årene. For 8-9 år siden var støttebeløbet, så vidt jeg husker, 1½ mill. kr., og nu, efter forslaget her, kommer vi op på 111 mill. kr. Det er selvfølgelig store midler, der er tale om, men hvis vi skal have opfyldt vore ønsker om at fremme uddannelsen af hensyn til konkurrencen med andre lande, tror jeg ikke vi kommer uden om disse forhøjelser. I den

[Ninn-Hansen.]

omtalte svenske betænkning er nævnt på side 160, hvilke beløb man regner med i Sverige. Jeg anmoder om formandens tilfaldelse til et citat af det, der står her, idet jeg dog gerne vil have lov at sige det, der står, på dansk. Der står om omkostningerne:

„Omkostningerne ved studiehjælpen, som for indeværende budgetår beregnes til ca. 141 mill. kr., kommer efter forslaget i budgetåret 1964-65 op på ca. 266 mill. kr. Af omkostningsforøgelsen, 125 mill. kr., hidrører de 12 mill. kr. fra en forøgelse af elevantallet. De af betænkningens forslag foranledigede omkostningsforøgelser“ — altså de egentlige omkostningsforøgelser — „andraget således 113 mill. kr.“

Hvis vi sammenligner med Sverige, hvad vi jo er tilbøjelige til at gøre i disse som i en række andre spørgsmål, er det altså dér endnu større tal, man er oppe på med dette forslag om en forhøjelse på 125 mill. kr.

Jeg tror jo også, det bliver nødvendigt i udvalget at drøfte administrationen af ungdommens uddannelsesfond. Jeg har med glæde lagt mærke til, at dette forslag ikke indeholder noget om, at man skal følge kriterier, der går ud på, at der tages hensyn til forældreindtægter, og derfor håber jeg, at vi ved afslutningen af denne lovrevision kan fastslå som tidligere, at den studerendes eget økonomiske behov skal være afgørende for uddelingen af støtten. Jeg skal i øvrigt henvise til de bemærkninger, som den højtærede minister og jeg udvekslede i forbindelse med et spørgsmål i december måned.

Vi lægger megen vægt på, at man ikke får indsat disse indtægtsgrænser, forstår i øvrigt heller ikke, at man har gjort det ved administrationen på en, skal vi sige hårdere måde i forbindelse med denne lovgivning, end man har gjort det over for andre unge, der modtager støtte i henhold til lovgivning. Jeg tænker på den støtte, de unge får til ophold på højskoler og landbrugsskoler. Dér har jeg forstået, at i hvert fald når de unge når 23 års alderen, tager man slet ikke hensyn til forældreindtægten; man tager heller ikke hensyn til forældrenes indtægtsforhold, når de pågældende er gift, og man nedsætter ikke støttebeløbet, fordi de året forinden har haft en indtægt,

hvorved de har kunnet foretage en opsparring. Så lempelige retningslinjer har man i hvert fald ikke alle steder fulgt i ungdommens uddannelsesfond, og det kan jeg ikke se nogen rimelighed i.

Vi mener altså i det hele taget, at det er urigtigt, at man i forbindelse med denne administration skeler til forældrenes indtægtsforhold, i hvert fald når det drejer sig om støtte i form af lån, og hvad angår de gifte studerende, da tror jeg også vi skal være opmærksom på de skatter, der kan følge af ægteskabet. Jeg synes egentlig, der er steder nok i lovgivningen, hvor man skattemæssigt rammer ægtefæller, så vi burde ikke også gøre det indirekte gennem denne lovgivning.

Vi vil i det kommende udvalg genfremsætte det forslag, vi tidligere har stillet om hensyntagen til de studerendes og deres ægtefællers indtægter ved skatteansættelsen og om lempelse af skatten for forældre, der støtter deres børns uddannelse. Jeg mener altså ikke, at vi alene kan se på spørgsmålet som en ajourføring, men at vi er nødsaget til at beskæftige os med de principper, der knytter sig til hele spørgsmålet om ungdommens uddannelse.

Det er vel også på tide, at vi i forbindelse med den undersøgelse, ministeren har sat i gang, ser på de tanker, der er fremkommet fra forskellig side om en fastere form for opbygningen af ungdommens uddannelsesfond. Jeg har tidligere et par gange henledt opmærksomheden på den svenske ordning. Jeg har med særlig stor interesse — det er vel ganske naturligt — set på et forslag udarbejdet af de konservative studenterorganisationer, der angiver en opbygning, som jeg synes både viser fasthed og giver udtryk for nogle sunde tanker, som jeg tror vi kan få brug for i forbindelse med den endelige ordning. For vi må være opmærksom på, at spørgsmålet om ungdommens uddannelsesfond ikke alene vedrører selve den støtte, det her drejer sig om, men også kan få betydning for selve studieformen. Her er vi ved noget meget væsentligt. Vi kan nemlig befrygte, hvis man ikke får en fornuftig og fast opbygning af ungdommens uddannelsesfond, at studieforholdene bliver forringet for de studerende.

Der har i den sidste tids debat været tanker fremme om gennemførelse af adgangs-

[Ninn-Hansen.]

begrænsning til universitetet, og der har i anden forbindelse været tanker fremme om, at man skulle tvangsforflytte de studerende til andre universiteter. Jeg vil gerne sige ganske klart, at det konservative folkeparti ikke kan medvirke til noget sådant og ikke ønsker, at ungdommens uddannelsesfond indirekte kan give anledning til noget sådant. Universiteterne må man lægge dér, hvor der er behov for dem; det er én ting. Men hvad adgangsbegrænsningen angår, mener vi, at der er mere grund til at opheve den de steder, hvor den findes, end til at gennemføre adgangsbegrænsning nye steder. Vi håber, at den udbygning, der finder sted på polyteknisk læreanstalt, kan medføre en ophævelse af adgangsbegrænsningen dér, og vi ønsker ikke at gå med til en adgangsbegrænsning til universitetet, men ønsker at fastholde de frie studieformer, vi har i øjeblikket. Vi mener, man bør tage hensyn til dette ved udformningen af reglerne om ungdommens uddannelsesfond.

Helge Larsen: Det radikale venstre vil meget gerne medvirke til gennemførelse af den foreslåede ændring af loven om ungdommens uddannelsesfond. Den vedrører en del af det meget vigtige, måske det vigtigste samfundsområde, vi har at beskæftige os med, nemlig spørgsmålet om udbygningen af uddannelsesmulighederne. Lovforslaget vedrører omend kun en del, så en meget væsentlig del af dette område, fordi det netop igennem ungdommens uddannelsesfond skulle gøres muligt at demokratisere uddannelsen, sådan at unge kan få anvendelse for deres evner og anlæg uanset deres økonomiske stilling. Det siger sig selv, at med den betydelige vækst i antallet af studerende — jeg tænker her ikke bare på studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter, men også på den stærke vækst i antallet af unge under uddannelse i det hele taget — vil der være et behov for større beløb til ungdommens uddannelsesfond, og den ajourføring, som der her er tale om, tiltræder mit parti gerne.

Jeg vil dog i denne forbindelse stille et spørgsmål til den højtærede undervisningsminister. Ministeren bebuder jo en videregående revision af loven om ungdommens

uddannelsesfond, når den undersøgelse, som finansudvalget nylig har bevilget midler til, er blevet foretaget — det kan formentlig ikke ske før i 1965-66, måske senere — og der melder sig da det spørgsmål, om det ikke ville være rimeligt i selve loven at have en mulighed for at ajourføre beløbet, hvis antallet af unge under uddannelse også i det kommende år vil vise sig at stige, og der er vel al mulig grund til at tænke sig, at det vil være tilfældet.

Hvad i øvrigt de enkelte afsnit af lovforslaget angår, ønsker jeg først at gøre et par bemærkninger om gymnasiestøtten og dernæst et par bemærkninger om den ændrede fordeling mellem stipendier og lån.

Jeg har lagt mærke til, at det beløb, som procentvis er hævet mest, er støtten til stipendier til gymnasiernes elever, og jeg tror, det er rigtigt at gøre det, netop ud fra den betragtning at den egentlige, vidtgående demokratisering af uddannelsen skal begynde med gymnasieuddannelsen; jeg tænker her på den vidtgående demokratisering af den højere uddannelse. Derfor er det vigtigt, at der er sådanne stipendiemuligheder til rådighed for gymnasiestuderende, at ingen egnet af økonomiske grunde skulle afholdes fra at få en studentereksamen og dermed grundlaget for en videregående uddannelse.

På samme måde er jeg særdeles tilfreds med, at man nu udbygger det beløb, som i 1961 indførtes som en slags forsøg ved stipendier til unge i realklasser og 8.-9. klasser, og jeg er ganske særlig tilfreds med, at 10. klasserne nu også tages med.

Hvad de øvrige ændringer angår, specielt ændringen om en anden fordeling af stipendier og lån, ja, da er det indlysende, at de studerende rent umiddelbart vil foretrække stipendier for lån, og at de følgelig også foretrækker, at den størst mulige del af fondens midler gives til stipendiesektoren. Men man bør nok erindre, at der i denne sag er tale om to parter, dem, der skal have stipendierne og lånene til deres uddannelse, og dem, der skal betale, hvad det koster, d. v. s. det øvrige samfund. Nu er det naturligvis ikke sådan — og det skal understreges — at uddannelsen bare er til gavn for den, der får den, uddannelsen er også i samfundets interesse, for uden en øget uddannelse, uden et større antal af unge med

[Helge Larsen.]

videregående uddannelse kan samfundets udvikling hæmmes ganske betydeligt. På den anden side skal det heller ikke glemmes, at den, der får den gode uddannelse, normalt også får et grundlag for gode stillinger og gode indtægter; han nyder altså også selv økonomisk godt deraf. Derfor er det efter min opfattelse vigtigt, at der er en passende balance mellem stipendier og lån; og navnlig når ungdommens uddannelsesfond har nået en sådan størrelse som nu, er en sådan afbalancering vigtig for, at der i de videste kredse kan bevares den goodwill for ungdommens uddannelsesfond, som vit-terlig findes.

På baggrund heraf giver det radikale venstre tilslutning til den ændring af forholdet mellem lån og stipendier, som her foreslås, sådan at halvdelen går til lån og halvdelen til stipendier, mens det tidligere var henholdsvis en tredjedel og to tredjedele.

Jeg er også meget glad for, at det nu direkte i loven om ungdommens uddannelsesfond fastslås, at stipendier kan oppebæres under studier i andre nordiske lande; navnlig på baggrund af, at man jo nu ved forhandlinger mellem de nordiske udenrigsministerier er ved at nå frem til en sådan ordning, at der kan blive tale om en vis fælles nordisk eksamensgyldighed, finder jeg denne bestemmelse meget vigtig. Men jeg vil dog gerne i denne forbindelse spørge den højtærede undervisningsminister, om det ikke ville være rimeligt at overveje, om stipendier også kunne oppebæres under studier i andre lande end i de nordiske. Der er for en række studerende en ret oplagt interesse i og måske i nogle tilfælde ligefrem en nødvendighed for at kunne studere nogle måneder eller op til et halvt år i udlandet. Det gælder naturligvis ganske særligt sprogstuderende, men det vil utvivlsomt også gælde for en lang række andre uddannelsesområder. Jeg spørger derfor, om der ikke ville være anledning til at overveje en udvidelse af disse bestemmelser, således at stipendier også kan oppebæres under sådanne studier i udlandet, der indgår som en naturlig eller en nødvendig del af hele studiet.

Morten Lange: Som det formentlig endnu erindres, fremsatte mit parti sidste år for-

slag til folketingsbeslutning om en forøgelse af ungdommens uddannelsesfond; men som det så tit går, når vi stiller forslag til beslutning, kom der ikke noget videre ud af det. Så går der sådan en ikke alt for upassende lang periode, og så kommer der gang i tingene. Det kan vi selvfølgelig kun glæde os over, for vi stiller ikke forslag for at erhverve æren for deres gennemførelse, men for at der skal ske noget. For så vidt kunne den højtærede minister måske oven i købet forlange af os eller forvente, at vi skulle holde taksigelsesfest i dag. Men jeg må sige, at det lovforslag, han har fremsat, faktisk indeholder så alvorlige skævheder og så sagligt dårlige motiveringer for ændringer i den tidligere lovgivning, at jeg i hvert fald bliver nødt til at blande min taksigelse med en samling, skal vi kalde dem mindre behagelige bemærkninger.

Det er faktisk min opfattelse, at regeringen i lidt for høj grad tror, at det forholder sig sådan, som det ærede medlem hr. Søgaard gav udtryk for, da han sagde, at det var så dejligt at se et sted, hvor ekspansionsmulighederne virkelig blev udnyttet. Hertil må jeg sige, at en sådan tro tyder på en afgrænsethed i synsfeltet. Jeg tror nemlig, der foreligger talmateriale for, at investeringerne i undervisningssektoren netop i Danmark er så katastrofalt langt tilbage i forhold til de lande, vi kan sammenligne os med, at ekspansionsmulighederne er langt, langt flere end dem, man regner med at skulle udnytte i den kommende tid. Vi har meget at indhente, og det er efter min opfattelse temmelig klart, at det er et meget stort spørgsmål, om de ændringer, der nu foreslås i loven af 1961, overhovedet kan kaldes for en ekspansion. Men vi kan jo prøve at kigge på tallene og se, om man stadig vil sige, at det er en ekspansion.

Det forholder sig jo sådan, at vi i 1961 afsatte 63 mill. kr. til den højere uddannelse og heraf de 24 mill. kr. som lån. Nu foreslår man, at tallet forøges til 98 mill. kr., og man foreslår, at halvdelen skal gives som lån og halvdelen som legater. Det kan vi komme tilbage til. Lad os nu først holde os til de 98 mill. kr.

I 1961 var der ca. 36.000 studerende. Jeg tror nok, det i virkeligheden var sådan, at vi kom til de 63 mill. kr. på baggrund af et lidt lavere tal. Vi havde naturligvis på det

[Morten Lange.]

tidspunkt, da vi vedtog loven, ikke tallene for studenterne i 1961; men lad nu det være — der var faktisk ca. 36.000. Nu må man så spørge sig selv: hvor mange skal den nye lov dække? Den højtærede minister har stillet forslag om, at der skal nogle flere kategorier ind; det er ikke de store sager, men dog nogle tusinde ekstra. Jeg er enig med ham i det rigtige heri. Men når jeg lægger dem oven på det optalte antal studerende, vi kan konstatere for året 1963-64, og når jeg dertil lægger den forventede stigning i 1964-65, kommer jeg efter en forsigtig beregning til, at de 98 mill. kr. nu skal fordeles blandt 56.000 studerende. Vi kan diskutere en 500 mand fra eller til, men jeg tror ikke, der kan være stort mere at sige til dette tal — det kan meget nemt ske, at jeg har været for forsigtig.

Når dertil kommer, at prisstigningen i perioden har været noget i retning af en snes procent, og at vi, selv om vi ikke har den store inflationsgalopade i øjeblikket, dog kan forvente en yderligere prisstigning, vil det sige, at selv om man kun tager en pristasstigning på de 20 pct., der gælder for landet som helhed, og ikke tager hensyn til de særlige studentervanskeligheder med værelser, der er steget mere, og med lærebøger, der er steget mere, kommer vi til, at en ajourføring efter principperne for 1961 ville have ført til et tal på ca. 112 mill. kr. for 1964-65. Jeg er ganske enig med det ærede medlem hr. Ninn-Hansen — det er så dejligt, at vi kan være enige en gang imellem — i, at vi da bliver nødt til også at tænke lidt på 1965-66, for jeg har ikke nogen tro på, at vi har et nyt lovforslag klar efter nye og endnu mere klare principper, som vi kan acceptere, og som kan komme i virksomhed, således at uddelingerne i 1965-66 kan ske efter disse principper. Med andre ord: en ajourføring vil betyde, at vi skal noget højere op end af ministeren foreslået, og hvad angår det kommende år, 1965-66, må vi endda se på, om vi ikke skal højere op endnu.

Nå ja, men man kan vel sige, at så længe der kun er sådan en god halv snes millioner imellem socialistisk folkeparti og ministeren, er det ikke udtryk for en national katastrofe, og det mener jeg også der er noget i.

Det er egentlig ikke beløbets størrelse, jeg er meget rystet over. Jeg er i virkeligheden langt mere bekymret for, at ministeren er skredet til en ændring i relationen mellem lån og legater, uden at der, så vidt jeg kan se — hverken i hans fremsættelsestale eller andetsteds — er gennemført noget, der minder om en argumentation for, at denne ændring skal ske.

Det er jo ikke noget, der er sådan en helt ny sag. Vi diskuterede det ned til en halv million kroners flytning fra lån til legater, da vi vedtog loven i 1961. Intet var tilfældigt; det var omhyggeligt forberedt, der var en omhyggelig kommissionsbetænkning som grundlag for fordelingen. Da vi sidste år diskuterede vort forslag til beslutning, sagde den højtærede minister, at hvad angik spørgsmålet om fordelingen mellem lån og legater, var det naturligvis noget, som trængte til en meget omhyggelig undersøgelse, inden man lagde sig fast på et eller andet. Ja men det er da rigtigt; det kan godt ske, at vi skal undersøge spørgsmålet. Vi har i finansudvalget fra vor side været med til at bevilge penge til en sådan undersøgelse, men er der foretaget nogen undersøgelse mellem loven af 1961 og lovforslaget af i år? Jeg har ikke set noget til den slags materiale.

Vi glæder os til i udvalget at få ministerens fortrolige materiale, som de sagkyndige har givet ham, for hvorfor vi skal foretage denne ændring. Blandt de sagkyndige kan imidlertid, så vidt jeg kan se, ikke være formanden for stipendieudvalget ved Københavns universitet, professor Lundsgaard, af hvem jeg med formandens tilladelse vil bringe et kort citat. Det er taget fra Studenterbladets oktobernummer 1963, hvori professoren udtaler ønsket om,

„at man i hvert fald ikke forrykker forholdet mellem lån og legat, så lånene kommer til at udgøre mere end de 37 pct.“

Det er efter min mening en sagkyndig udtalelse, og det ville være meget interessant at få at vide, hvilken anden sagkundskab den højtærede undervisningsminister har mobiliseret.

Der er altså formodningsvis ingen undersøgelser og heller ingen argumenter. I ministerens fremsættelsestale, som jeg har læst,

[Morten Lange.]

troede jeg såmænd ærligt talt, at den fejl, der var i førsteudgaven, var det korrekte. Der var nemlig byttet om på lån- og legattal, og det svarede udmærket til argumentationen om, at det, der var sket siden sidst, netop var, at de unge årgange var i særlig grad steget så uforholdsmæssigt stærkt. Derfor skulle efter lovens motiver legaterne stige stærkest. Det var meget nemt at forstå. Så kommer der blot en bisætning om, at efter denne argumentation må lånene sættes i vejret. Det er efter min mening et meget letkøbt argument. Jeg kan kun se et virkelig simpelt motiv: at ministeren vil glæde det ærede medlem hr. Ninn-Hansen. Ham har jeg lige selv sagt noget pænt om, så jeg kan ikke bebrejde ministeren, hvis han vil glæde folk. Lidt flere argumenter for at gøre det ville imidlertid nok være gavnlige.

Jeg bliver nødt til at gøre nogle få bemærkninger om disse lån. For det første er det klart, at hvis støtten bliver tilbudt i form af lån, vil mange mennesker spørge sig selv: skal vi ikke hellere tage noget erhvervsarbejde, selv om det er grusomt generende, og selv om det fra de højere læreanstalters side i øjeblikket betragtes som noget af det værste, vi har til at ødelægge studieplanen og korrekt studiegen-nemførelse. Sidste år havde Danske Studerendes Fællesråd over 5.000 ansøgninger om at få anvist erhvervsarbejde, som de anviste, men derudover havde de et langt, langt større antal, som de måtte afvise, fordi der ikke var noget tilbud om erhvervsarbejde. Det bliver ikke nemt, når låne-sektoren bliver udvidet; så bliver der endnu flere ansøgere. Det er ikke det store herlige, kvalificerede arbejde, det drejer sig om. Så vidt jeg har fået at vide, er det i vid udstrækning nærmest lagerarbejde og lignende, som ikke har nogen særlig betydning for studiet og dets emnekreds. Vi har allerede en krise, hvad angår erhvervsarbejde. Jeg har ladet mig fortælle, at postvæsenet ikke længere gider skrive studenter op. Der er så mange,

der melder sig til postvæsenets tjeneste, at man langt fra kan overkomme at beskæftige dem. Sådan ligger det. Det er ikke ret godt.

Endvidere har jeg forstået, at man har erfaring for, når der bevilges lån, at det især er de studerende fra de svagest bemidlede hjem, der har meget tungt ved at få sig selv til at acceptere lånene. Jeg forstår det. Det er netop derfor, lån er en farlig politik, hvis man vil lave demokratisering. Det er en af hovedindvendingerne mod lånene. Jeg tror, det må tages med i udvalgsovervejelserne med betydelig vægt. Jeg forstår det godt. Vi arbejder nemlig her med noget, der hedder højere uddannelse, og som er risikofyldt for dem, der begynder på det. Starter man med en højere uddannelse, er der en ret betydelig risiko for, at man ikke gennemfører den. Det er en sag for sig. Det er et menneskeligt nederlag for mange ikke at gennemføre deres arbejde, men hvis de så også efter 3 års studier ser sig i besiddelse af en gæld på 2.000-3.000 kr., er det en herlig møllesten samtidig at have med.

Jeg tror nok, vi gør os selv en meget dårlig tjeneste ved den flytning med hensyn til lån og legater, der her foreslås gennemført. Den sag glæder jeg mig til at se sagligt dokumenteret i udvalget. Det bliver meget vanskeligt, for hidtil har vi ikke hørt andet end almindelige bekymringer og henvisninger til en ting, som jeg især tror er farlig, nemlig at der er så gode lønninger bagefter, at man sagtens kan betale lånene af, når man engang er ansat. Vi har afskrevet dem, der dumper, men så er der altså dem, der kommer igennem. Jeg ved godt, at der er en hel del akademikere, der tjener nogenlunde brugbart i øjeblikket, men over en længere periode vil den gennemsnitlige studiegæld for dem, der skal ud i akademiske erhverv være et klart argument for lønfastsættelsen og dens størrelse. Staten skal altså nok komme til at betale rigeligt tilbage, hvad man har givet i lån i de sidste år i stedet for klogt at give legater i tide.

Dette har man i virkeligheden for længe siden indstillet sig på i Sverige, hvor man

[Morten Lange.]

altid har arbejdet på studielånssystemet og derfor har en anden type akademikerlønninger. Det kan man se af studentermigrationen fra Danmark til Sverige. Det er ikke så sært, at man dér kan gennemføre noget, der kan glæde det ærede medlem hr. Ninn-Hansen. Samtidig vil jeg dog lægge vægt på, at man i Sverige også gennemfører noget, der kan glæde mig, nemlig noget, der i realiteten er begyndelsen til en studielønsordning, idet — så vidt jeg kan forstå den svenske betænkning; jeg har lige kigget i den og ellers kun fået den refereret — man dér vil starte med en almindelig udbetaling til alle studenter af et beskedent månedligt beløb, hvad der efter min mening er et langt sikrere system at komme ind på. Det forekommer mig, at det er den rigtige vej, og at vi burde overveje, om vi ikke hellere skulle gnave os ind på problemet ved at udvide børnetilskuddet ved at føre det ud over den alder, der nu gælder, de 18 år, og sætte det op, så det kommer til at svare lidt mere til behovet i den højere alder. Almindelig studentertilskud lyder så grusomt. En forlængelse af børnetilskuddet under studiet vil sikkert være en forholdsvis acceptabel form, hvorunder man kan forstå, hvad det er man snakker om. Jeg tror nok, det er den vej, vi skal gå. Jeg ville være tilfreds med at tænke i svensk tankegang, tilpasset efter danske forhold, hvis det kan føre til en generel studentertilskud, som jeg mener er den rigtige løsning i det lange løb.

Men altså, når ministeren kommer og siger plus 10 mill. kr. i år og kommer med dem på et tidspunkt som nu, har ministeren ærlig talt bare understreget, at det havde været klogere at komme med den revision, dengang socialistisk folkeparti stillede kravet i 1963. Det havde betydet, at legatbestyrelserne kunne have gennemført deres arbejde i fred og ro, og at vi ikke nu skulle have samme type af klager fra legatbestyrelser, som vi just har hørt fra ligningskommissioner. Vi kan godt behandle de folk, vi skal samarbejde med, nogenlunde ordentligt. De 10 mill. kr. er i øvrigt også utilstrækkeligt.

Nå, det var i en vis udstrækning kritiske bemærkninger. Jeg skal dog også sige noget lidt mildere om gymnasierne, hvor man stadig væk arbejder med legatprincippet og

går op til 7 mill. kr., således at der kan blive lidt forbedring i forhold til i år, hvor jeg har forstået, at grænsen for forældreindtægt ligger på 13.000 kr., og det er efterhånden langt nede i kælderens. Jeg skal ikke give overbud, men det forekommer mig, at 7 mill. kr. som legater, så vidt jeg kan se, er en besked, men dog realistisk forøgelse, der kan hjælpe noget.

Jeg har også glædet mig over, at ministeren fortsætter med støtten til 8., 9. og 10. klasser. Jeg har så lidt erfaring og samlet så lidt talmateriale på det område, at jeg ikke tør sige, om forhøjelsen fra 4 mill. kr. til 6 mill. kr. er rimelig, men det kan vi høre om i udvalget. I alle tilfælde er jeg glad for, at man fortsætter med dette. Det var et forsøg, da vi tog det ind i loven, og da det bliver fortsat, går jeg ud fra, at resultaterne må være positive.

Jeg skal lægge til, at jeg tror, det vil være rigtigt på nuværende tidspunkt at tilføje denne lov det næste forsøg; det er allerede nævnt af det ærede medlem hr. Ninn-Hansen, at vi bliver nødt til at gøre noget for lærlingene. Hvis det kan sætte skub i forslagsstillingen, skal jeg gerne gøre det helt konkret ved at sige, at hvis der ikke under udvalgsarbejdet fra ministeren ligger et forslag om, at nu skal vi bruge et par millioner kroner eller tre til en forsøgsordning for lærlinge, vil mit parti blive nødt til at stille et sådant forslag til anden behandling.

Jeg skal lade det være godt med dette og nøjes med at konstatere, at vi dog har fået ungdommens uddannelsesfond, og at vi dog har set en del af pengene i forslaget her. Jeg skal lægge vægt på den omstændighed, at kapitalen, selve pengene, de 98 mill. kr., for mig er det vigtigste. Når jeg har brugt så megen diskussionstid på at snakke om fordelingsformer, er det, fordi det også er vigtigt, men jeg vil ikke have billedet fortegnet. Derfor siger jeg alligevel en slags tak til ministeren; trods alt og i den sidste ende er det de hårde penge, som er det vigtigste i loven.

Birthe Wetlesen: Formålet med ungdommens uddannelsesfond er, som det fremgår af lovforslagets § 1, at egnede unge ikke af økonomiske grunde må hindres i at påbegynde og gennemføre en videregående uddannelse, men fonden er samtidig hele

[Birthe Wetlesen.]

samfundets interesse derved, at den bidrager til, at det stigende behov for teknikere, videnskabsmænd og andre med videregående uddannelse dækkes.

Mit parti kan ikke være uenigt i, at staten gennem en fond af denne art søger disse spørgsmål løst. Det, der efter vor mening kan diskuteres, er, hvor stor en del af fondens midler der skal uddeles som stipendier, og hvor stor en del der skal uddeles som lån. Principielt ønsker vi den størst mulige del givet som lån. Vi finder det ret og rimeligt, at de unge, der gennem en videregående uddannelse gives muligheder for en virkelig god indtægt senere hen i livet og dermed også muligheder for at tilbagebetale den støtte, de har modtaget, får støtten som lån, også fordi der ellers bliver tale om en forskelsbehandling i forhold til andre unge, der ikke kommer ind under uddannelsesfonden, unge, som i de fleste tilfælde ikke har de muligheder for at nå op på høje indtægter, som de unge med en videregående uddannelse har.

Vi har også tidligere peget på, at for rigelige stipendiemuligheder kan få unge uden de fornødne evner eller den fornødne energi til at påbegynde en højere uddannelse, som de senere må afbryde, et forhold, der foruden at påføre staten unødige udgifter kan være til psykisk skade for de unge, rent bortset fra den tid, de har spildt på studiet.

Vi synes heller ikke om begrebet studentløn, som stipendieordningen tenderer imod. Det gælder altså om at finde den rigtige balance mellem lån og stipendier, idet vi ikke vil afvise, at det for at få den fornødne tilgang til den videregående uddannelse kan være nødvendigt også med stipendier. Vi afventer derfor med interesse resultaterne af den undersøgelse af de studerendes økonomiske forhold, erhvervsarbejde m. v., som den højtærede minister har meddelt netop at have fået bevilling til. Den vil forhåbentlig give grundlag for bedre at kunne tage stilling til forholdet mellem lån og stipendier.

Den højtærede minister har imidlertid ikke ment at kunne afvente undersøgelsens resultat og har fremsat forslag om en betydelig forøgelse af midlerne til ungdommens uddannelsesfond. Ganske øjensynlig har den højtærede minister været i udsalgsstemning.

De 98 mill. kr. i § 1 ser meget billigere ud end 100 mill. kr. De i bemærkningerne til lovforslaget indeholdte overslag over stigningerne i elevantallet, som sammen med stigningerne i de studerendes leveomkostninger anføres som grundlag for lovforslagets tal, forekommer mig nu ikke at retfærdiggøre en sådan nøjagtighed.

Mit parti noterer sig, om jeg må sige det, med velvillig opmærksomhed, at forøgelsen af støttebeløbet på 35 mill. kr. fordeler sig med 25 millioner til lånesektoren og 10 millioner til stipendiesektoren, således at det samlede støttebeløb på 98 millioner til den i § 1, stk. 1, nævnte elevgruppe fordeler sig med 49 mill. kr. til stipendier og 49 mill. kr. til lån. Vi tager det som et udtryk for, at den højtærede minister er opmærksom på, at vægten formentlig bør flyttes fra stipendier til lån, hvilket vi kun kan være tilfredse med. Det har vi peget på mange gange, selv om det ærede medlem hr. Ninn-Hansen ikke tog os med i selskabet, men den højtærede minister har jo hørt det.

Må jeg med det samme sige, at jeg rent umiddelbart ikke er overbevist om det fornødne og hensigtsmæssige i så kort tid før udløbet af indeværende finansår at forøge bevillingen til ungdommens uddannelsesfond med 10 mill. kr. som anført i lovforslagets § 1.

En nyordning, vi har bemærket os, og som vi er glade for, er den, at også elever ved anerkendte kursus til realeksamen kommer ind under fonden. Det er netop mange gange her, der trænges til en opmuntring. Det er mange gange unge mennesker, der pludselig finder ud af, at de er kommet ud af skolen for tidligt, og som får lyst til at indhente det forsømte, hvorfor de begynder på et realkursus.

En anden ændring i lovforslaget, vi også har bemærket os med glæde, er § 1, stk. 4, hvorefter der efter nærmere regler kan ydes støtte til studier ved universiteter og højere læreanstalter i andre nordiske lande. Mit parti er interesseret i enhver bestræbelse på at etablere og fremme nordiske samarbejdsordninger. Denne nyordning er udtryk for sådan en bestræbelse.

Til slut nogle generelle betragtninger. Man kan ikke lade være med at bekymre sig en lille smule, efterhånden som lovforslagene om forhøjet støtte snart til den ene del af

[Birthe Wetlesen.]

befolkningen, snart til den anden del hober sig op på folketingets bord. Jeg synes, man trækker meget store vekslere på den fremtidige produktive del af befolkningen, ja, på produktionen i det hele taget. Aldersklasserne fra 30 til 65 år bliver efterhånden spændt hårdt for. Jeg er ikke nationaløkonom, men må som ganske almindeligt menneske undre mig over, at regeringen mener, at produktionen kan bære alt dette.

Undervisningsministeren (Helveg Petersen): Jeg vil gerne takke de ærede ordførere for den tilslutning, man stort set har kunnet give til lovforslaget. Der er nogle betragtninger, jeg gerne vil tage op, men det er kun enkelte; der bliver jo en udvalgsbehandling, hvor vi får lejlighed til at se på detaljerne.

Det ærede medlem hr. Søgaard spurgte om antallet af aktive studerende ved Københavns universitet. Det er ikke let at opgøre dette tal. Vi er i øjeblikket i gang med at lægge administrationen for de højere læreanstalter om for at opnå en effektivisering og rationalisering. Det ærede medlem spurgte, om alle lån blev udnyttet for de højere læreanstalters vedkommende. Alle lånemuligheder er udnyttet og ikke blot det, men det har været muligt at overføre lån fra andre sektorer, der ikke har brugt de beløb, de har fået stillet til rådighed til lån, og disse lånetilbud er også blevet udnyttet ved de højere læreanstalter.

Det ærede medlem spurgte, hvorledes det gik med beløbets anvendelse for 8. og 9. klassernes vedkommende. Her har det knebet lidt. Der er ikke så stor interesse for denne ordning ude omkring i kommunerne, men hele dette spørgsmål gør vi nu til genstand for en særlig behandling.

Angående antallet af studerende, der tager til de andre nordiske lande, et spørgsmål, som også andre ordførere har været inde på, kan jeg oplyse, at det er et meget lille antal, der tager til de andre nordiske lande. Det er et forhold, vi har drøftet inden for Nordisk Råd og undervisningsministerens kreds, men det er som sagt kun et lille tal, der benytter sig af mulighederne. Om vi kan sætte tallene i vejret, er et spørgsmål. Vi er inde på, at vi, hvor det drejer sig om sjældne fag og særlig kostbare

fag, skal søge at gennemføre et bedre samarbejde.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen fremførte vedrørende investeringsproblemet og den højere uddannelse en betragtning, jeg helt og fuldt deler. Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen var også inde derpå. Det ærede medlem hr. Henry Christensen sagde lidt om tilrettelæggelsen af studierne ved universiteterne; jeg tror dog nok, det ville være betænkeligt, hvis man skulle gribe ind i universiteternes uddannelsesfrihed. Det foreslog det ærede medlem heller ikke, men jeg gør opmærksom på, at vi har den sædvane her i landet, at vi giver universiteterne og de højere læreanstalter læreFrihed, og det ville være betænkeligt, hvis vi skulle gribe ind ved gennemførelsen af kursusformer. Jeg vil gerne, at vi i udvalget ser på spørgsmålet, fordi det har en nøje sammenhæng med de støttemuligheder, der kan tilbydes de unge. Det er klart, at studietidens længde og tilrettelæggelse er et problem af afgørende betydning i mere end én henseende.

Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen udtrykte glæde over, at jeg var kommet det konservative folkeparti og venstre i møde. Jeg tror såmænd, at andre radikale ministre gerne vil samarbejde med de konservative om fornuftige forslag. Det er i hvert fald mit ønske, og jeg takker for den tilslutning, der er givet.

Jeg synes, at det ærede medlems spørgsmål vedrørende skatteproblemerne egner sig bedst til at blive set på i udvalget. Det er spørgsmål, der har været gennemdrøftet før; det ærede medlem kender alle betænkelighederne og ved også, hvad flertallet siger herom i den gule betænkning. Jeg vil dog gerne sige, at hvis låntagere skulle kunne fradrage afdrag på studielån i deres skattepligtige indtægt, ville det i virkeligheden betyde en meget stor fordel ud over den, de har i, at lånene er rentefri, en kolossal fordel, så man i virkeligheden ville nærme sig det rene stipendium; men det kan vi se på og ligeledes spørgsmålet om fradrag i forældrenes skattepligtige indkomst. Jeg tør ikke sige, at jeg kan gå ind på disse betragtninger. Jeg mener, vi bør se på dem i udvalget og få dem undersøgt i lyset af den udvikling, der er sket siden 1961.

Det ærede medlem kom ind på lærlingenes

[Undervisningsministeren.]

problemer, og det gjorde også det ærede medlem hr. Morten Lange. Spørgsmålet har været fremme i det høje ting før. Jeg vil gerne sige, at skulle man gennemføre en ordning for lærlingenes vedkommende, der ville svare til den ordning, vi her taler om, ville det dreje sig om et beløb på 30-35 mill. kr. Jeg mener, at alle disse spørgsmål, der knytter sig til lærlingenes uddannelsesmæssige problemer, bør grundigt undersøges, og derfor ønsker vi i ministeriet at få lejlighed til at gennemføre en sådan undersøgelse. Ikke bare for lærlingenes vedkommende, men for alle de unge, der ikke kommer ind under uddannelsesfonden, mener jeg, vi må have undersøgt, hvorledes deres uddannelsesmæssige vilkår, deres boligforhold, deres indtjeningsmuligheder o. s. v. er, således at vi kan få en samlet belysning af de problemer, der knytter sig til uddannelsen for hele ungdommen, og alle de spørgsmål, der i øvrigt her er af interesse.

Dernæst vil jeg gerne sige lidt om det administrative. Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen var inde derpå, og vi har jo drøftet det adskillige gange her i tinget. Det er jo overladt til de enkelte stipendienævn at foretage den endelige tildeling af støtte til de enkelte elever. Man har fundet, at det konkrete skøn over ansørgernes studieegnethed og trang udøves med størst sikkerhed af de lokale nævn; men det er klart, at spørgsmålet, når man skal kombinere de med et skønsmæssigt princip forbundne fordele med det ønskelige i en vis ensartethed i de ca. 200 stipendieudvalgs fordelingspraksis, indeholder en række vanskelige problemer. Jeg vil gerne være med til, at vi i udvalget prøver at gennemanalysere de kriterier, der er opstillet for fordelingen af støttemidler, for om muligt at finde frem til, om der skal foretages en stramning. Det ville måske være rimeligt at drøfte, om der kunne tilvejebringes nøjere regler for, hvordan man skulle se på de enkelte kriterier, i hvilket omfang støttens størrelse skulle afhænge af forældrenes indkomst og andre kriterier, for det er i øjeblikket et skøn, der er overladt til de enkelte nævn, og det skaber den usikkerhed og den utilfredshed, som vi må erkende er til stede i

forbindelse med administrationen af disse forskellige beløb. Det er klart, at i det øjeblik, vi ville give faste regler for fordelingen, ville vi i nogen grad undergrave det skønprincip, vi hidtil har været enige om at fastholde.

Der er en anden ting, man må gøre sig klart, og det er, at faste regler vanskeligt lader sig forene med faste årlige bevillinger til uddannelsesfonden. Det er klart, at hvis støtten til de enkelte uddannelsessøgende udmåles efter faste kriterier, må vi også have sikkerhed for, at det fremkomne støttebehov kan dækkes ind. Ser vi på højskoleloven og andre tilsvarende love, som det ærede medlem kom ind på, er der faste kriterier, men der er altså ikke en lovgivning, der siger, at det og det beløb må bestemt bruges til det formål. Det ville jo have den betydning, dersom vi fik fastere regler — det er det sidste, jeg skal sige om denne sag — at de uddannelsessøgende bedre kunne disponere, når de havde en vis sikkerhed for, hvilke midler det var muligt at opnå.

Hvad angår det ærede medlems bemærkninger om adgangs begrænsning ved universiteterne og de højere læreanstalter, vil jeg gerne sige, at der ikke er tale om, at vi står over for en adgangs begrænsning ved universiteterne, men jeg kan ikke love, at vi kan afskaffe den begrænsning, der finder sted nu ved polyteknisk læreanstalt og andre af de højere læreanstalter.

Det ærede medlem hr. Helge Larsen spurgte, om det var muligt at regulere op efter for et følgende finansår, og dertil vil jeg gerne sige, at det er tanken i ministeriet, at der for det næste finansår skal reguleres opad på basis af den stigning i studentertal, der finder sted, og den stigning i leveomkostningerne, der indfinder sig; dette er altså også et svar på det spørgsmål, det ærede medlem hr. Morten Lange rejste. Der vil blive en stigning i finansåret 1965-66, hvis man retter sig efter de planer, vi arbejder med i ministeriet.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Morten Lange, at vi jo ikke med hensyn til investeringer er katastrofalt langt tilbage i forhold til andre lande. Jeg skal ikke lægge skjul på, at vi ingenlunde har en førende stilling, men det ville være forkert at tale om en katastrofe. Vi får lejlighed til at se

[Undervisningsministeren.]

på dette forhold, når vi om kort tid skal behandle et forslag om yderligere udbygning af vor universitetsuddannelse.

Det ærede medlem sammenligner det beløb, der nu foreslås, med beløbet fra 1961, og det er naturligt. Men jeg må minde om, at det beløb, man dengang nåede op på, de 63 mill. kr., i virkeligheden repræsenterede en eksplosion i forhold til det hidtidige grundlag. Jeg vil også gerne sige, at det ikke alene er et spørgsmål om her at se på de ønsker og krav, der fremføres fra de studerende. Det er da umiddelbart indlysende, at de studerende må ønske en fuld ajourføring, men der er hensyn at tage til de mange, mange andre investeringer, der er at foretage, og det er jo i hvert fald overordentlig vigtigt, at vi er i stand til at foretage den udbygning af læreanstalterne, der er baggrunden for disse studielåns og stipendiens udnyttelse, og jeg kunne nævne andre områder inden for uddannelsessektoren, hvor vi må sørge for at investeringerne holder trit med udviklingen. Vi kan ikke på noget område skaffe det ønskelige, og det ville da også være helt utænkeligt, om vi på dette område skulle kunne gå helt igennem med det, der var det ønskelige. Det er ikke gørligt simpelt hen af økonomiske grunde, og dermed skal jeg ikke sige mere om beløbsrammen. Jeg har da også det indtryk, at vi har nærmet os det beløb, der gøres op som det, der svarer til stigningen i studentertal og leveomkostninger, meget stærkt. Når vi når op på 35 mill. kr., og man opgør tallet til 40 mill. kr., så nærmer vi os det da i hvert fald overordentlig stærkt.

Der er imidlertid noget andet, jeg vil nævne, og som jeg beder det ærede medlem være opmærksom på. Det er de grupper af unge, der ikke får nogen støtte, unge, der etablerer sig erhvervs-mæssigt, unge handelsmænd, håndværkere, landbrugere og andre. Jeg beder det ærede medlem, når vi taler om forholdet mellem lån og stipendier, erindre sig den diskussion, der har været ført siden 1961 og især i det sidste års tid, hvor man i meget høj grad har kunnet pege på uheldige sider ved administrationen og har kunnet kritisere fordelingen af midlerne på en sådan måde, at der i visse kredse er skabt uro omkring uddan-

nelsesfonden. Jeg tror, at ændringen af fordelingen mellem lån og stipendier vil bidrage til en vis afsvælgning af hele dette problem, og det finder jeg meget ønskeligt. Jeg ville også finde det meget ønskeligt, om det var muligt, at folketinget i enighed eller i nogenlunde enighed kunne gennemføre denne lov, for vi tåler ikke at have stor uro omkring en så vigtig lov som denne og omkring en lov, hvor de kriterier, efter hvilke den administreres, er tilrettelagt, som de nu engang er.

Jeg skal ikke sige mere om de problemer, der er rejst her, men blot nævne, at jo mere man arbejder med disse ting, jo mere føler man trang til at komme over til en ordening, hvorefter støtten ydes efter faste kriterier, således at de mange og besværlige skøn, der ligger bag tildeling af støtte til den enkelte uddannelsessøgende, kan afskaffes. Det er mit håb, at den undersøgelse, der nu iværksættes, vil bidrage til en afklaring af dette forhold, således at vi i løbet af et par års tid kan nå over til en ordening, der er bedre og lettere at administrere.

Søgaard: Når jeg over for den højtærede undervisningsminister rejste spørgsmålet angående udnyttelsen af lånene på universiteterne og de andre højere læreanstalter, var det på baggrund af, at det på et tidspunkt forlød, at disse lån ikke blev udnyttet. Jeg forstår nu på den højtærede minister, at dette ikke er tilfældet, men at lånene på universiteterne også bliver udnyttet efterhånden. Derfor er min betænkelighed efterhånden svundet noget bort. Det er hvervsarbejde, som måske kunne gå i stedet for låntagningen for de studerendes vedkommende, forstår jeg der er betænkelighed ved, og jeg er glad for, at ministeren her kan erklære, at de lån, som er stillet til rådighed, i fuld udstrækning er benyttet af universiteterne.

Jeg er godt klar over, at det er meget vanskeligt at gøre op, hvad der er aktive studerende og ikke-aktive studerende ved de højere læreanstalter, og jeg vil meget gerne under det kommende udvalgsarbejde, om jeg så må sige, bore lidt mere i, hvad man egentlig forstår ved adskillelsen mellem disse aktive og ikke-aktive studerende.

Desuden er jeg glad for en ting til — dette siger jeg ikke så meget til den højtærede

[Søgaard.]

minister som til de ærede medlemmer hr. Ninn-Hansen og hr. Morten Lange — jeg er glad for, at man nu efterhånden er inde på en række af de synspunkter, som jeg ved lejlighed har gjort gældende her i folketinget, og som mit parti går ind for netop i spørgsmålet om lærlingenes forhold, således at vi måske allerede nu i udvalget kan begynde at diskutere, hvad vi kan gøre med hensyn til lærlingene og deres økonomiske og sociale forhold.

Ninn-Hansen: Den højtærede undervisningsminister gav udtryk for megen villighed og venlighed til at drøfte alle de synspunkter, som er fremsat af det konservative folkeparti, og derfor ser jeg ingen grund til at komme nærmere ind på denne drøftelse nu.

Det er selvfølgelig med tilfredshed, vi har modtaget ministerens meddelelse om at ville drøfte de forslag, vi tidligere har fremsat om at give familien bedre vilkår for at støtte de unge under uddannelse, og også at ville drøfte synspunktet om afskrivning af lån. Den højtærede minister var inde på, at man måske ville give de studerende for gunstige vilkår, hvis de fik mulighed for skattefri afskrivninger af rentefri lån. Ja men hvis dette kan bevirke, at lånene dermed bliver så tiltrækkende, at vi i langt højere grad kan gå over til lånesektoren og forlade stipendierne, kan jeg da egentlig ikke se, at der vil være noget urigtigt i at gøre det tiltrækkende netop på denne måde. Problemet kan jo opstå navnlig for de førstede studerende. Det er jo en betydelig legatmasse til de førstede studerende, navnlig hvis de har ret til stipendierne, der kan fremkalde tanker om adgangsbegrænsning. Hvis vi kan gøre lånene så rimelige og tiltrækkende, at de kan placeres hos de førstede studerende i stedet for stipendier, som man anvender i øjeblikket, så tror jeg, at man som helhed opfylder et formål, det har betydning at tilgodese. Men den højtærede minister er jo villig til at drøfte alle disse spørgsmål og søge at nå frem også til bedre kriterier vedrørende uddannelsen.

Jeg vil gerne takke den højtærede minister specielt for bemærkningerne om adgangsbegrænsningen. Det er jo ikke den højtærede minister, der har sagt, at der

kunne blive tale om en adgangsbegrænsning ved universiteterne, men dette synspunkt har efterhånden været fremsat fra så mange sider, bl. a. også af professorer, at jeg synes, det er velgørende, at den højtærede minister sammen med os andre stopper denne diskussion ved i dag at sige, at der ikke skal gennemføres adgangsbegrænsning ved universiteterne. Dette må vi så indrette opbygningen af ungdommens uddannelsesfond efter, også i det omfang denne støtte kan komme til at berøre diskussionen om adgangsbegrænsning eller ikke. Der må vi jo tage hensyn også.

Den højtærede minister sagde vedrørende lærlingene, at en fuld udbygning af en uddannelsesfond for lærlingenes vedkommende, sådan at de kunne få støtte på samme måde, ville koste 30-35 mill. kr. For en ordens skyld vil jeg blot sige, at det er ikke den tanke, jeg har gjort mig til talsmand for. Det, jeg har foreslået i første omgang, er, at der skaffes udvej for en støtte til barnet fra det dårligt stillede hjem, f. eks. en enlig moders søn eller datter, der ikke vil kunne tage en læreplads, hvis ikke den pågældende kan få nogen støtte dertil. Så vidt jeg kan se, er der ikke mulighed for det i dag; men gennem et samarbejde med de sociale udvalg, måske med skolerne ud over landet, synes jeg der måtte kunne gennemføres en sådan ordning inden for et begrænset beløb; så kan man se, hvordan det udvikler sig. Det har jeg forstået at der også er sympati for.

Det ærede medlem hr. Morten Lange kom naturligvis ind på diskussionen om lån og legater; det var jo ikke uventet. Vi er ikke enige og bliver heller ikke enige om dette spørgsmål; vi ser principielt forskelligt på meget, der netop vedrører spørgsmålet, om det skal være lån eller legater. Men jeg vil gerne sige til det ærede medlem at jeg synes aldrig, det kan være afgørende, om der foreligger en betænkning, der i højere grad går ind for legater end for lån. Vi anerkender i folketinget altid det arbejde, der gøres af dem, der virker ved udarbejdelse af en sådan betænkning, men det må altid stå klart, at folketinget må stå frit over for den.

Det er de synspunkter, vi har fremført, der nu er mest tilslutning til i folketinget. Det konstaterer vi med glæde. Vi — der-

[Winn-Hansen.]

med mener jeg også partiet de uafhængige — konstaterer det med glæde, det ærede medlem hr. Morten Lange derimod med sorg, men det må vi vel prøve på at komme over.

Morten Lange: Naturligvis konstaterer jeg den slags med sorg, men min sorg er dog blandet med den glæde, at det jo som regel er sådan, at i politik lønner det sig at drive en fornuftig politik på lang sigt, så sådan ud fra mere principielle synspunkter har jeg fuldstændig tørre øjne. Det har jeg så meget mere efter den højtærede ministers svar. Det, den højtærede minister fremførte, faktisk som sit eneste forsvar for ændringen over til lånesektoren, var jo motiveret med noget, som jeg synes ærlig talt blev fremsat på en måde, der lige knap er acceptabel her i tinget, nemlig med henvisning til den uro, der har været omkring fordelingen af midlerne. Jeg synes, man skal være meget forsigtig med at henvise til en uro, som ikke har grund i realiteter, ikke mindst når man er minister på et område, hvor man har en hel del stipendiebestyrelser o. lign., som sidder og uddeler midlerne. Mig bekendt har der været meget få faktiske klager over fejl i uddelingen af midlerne fra ungdommens uddannelsesfond. Hvis der er opstået uro på grund af den procentdel og det skulle have ført til konsekvenser, så er jeg helt sikker på, at der er en masse sociale ydelser, som aldrig nogen sinde var blevet udbetalt i det længere løb. Hvis vi havde sagt: her er for mange fejl, det går ikke, så ville arbejdsløshedsunderstøttelsen og socialhjælpen o. s. v. for længst have lidt samme sørgelige skæbne, som man nu prøver på at give ungdommens uddannelsesfond. Men sikke et hyl, der havde lydt, hvis man havde sagt: nu må vi gå væk fra arbejdsløshedsunderstøttelsen og socialhjælpen o. s. v. og gå over til lån. Nå, det er der heller ingen der har tænkt på. Jeg er bare bekymret over, at ministeren tager sit udgangspunkt i den uro. Lad os mane den i jorden, dér hører den hjemme; tre skovle jord på den, dér ligger den godt!

Hvad angår spørgsmålet om lærlingene, kan jeg heller ikke se, at der i øjeblikket er 35 millioner i denne kasse; jeg ser hverken, at der er behov for dem, sådan som jeg ser

området for mig, og som jeg kender det, eller at man skulle stille et sådant beløb i udsigt på nuværende tidspunkt. Men jeg tror, der er behov for et beskedent antal millioner for at få ordningen i gang og for at få opbygget de institutioner, der er nødvendige til fordelingen. Det er jo tit sådan, at man er nødt til at komme med et overskueligt beløb for at få fordelingen i gang. Det var det samme, vi sidst gjorde ved 8., 9. og 10. klasserne. Jeg synes, at turen er kommet til, at vi tager lærlingene ind i denne omgang, blot skal jeg lige erindre om, at det skal ikke være sådan, at arbejdsgiverne derigennem tror, at de så kan skære det beskedne bidrag, de giver til lærlingene i ugeløn, væk. Den slags skal i hvert fald nødig blive konsekvensen af lovgivningen; så må vi måske hellere tænke på at gøre ligesådan, som vi har gjort i loven, hvad angår 8., 9. og 10. klasserne, hvor vi har proportionalitet med kommunerne; her kunne vi måske have proportionalitet med arbejdsgiverne, men det kan vi se på.

Jeg håber på et rigtigt og godt resultat af denne del af lovforslaget; så er der da i hvert fald nået én fornuftig ting ved det.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Morten Lange, at jeg ikke har ønsket at give udtryk for, at vi stod på grænsen af en revolution på grund af administrationen af ungdommens uddannelsesfonds midler. Det, jeg har villet pege på, er, at der har været meget kritik. Jeg er næsten daglig ude for mange henvendelser fra forældre, der ikke forstår de afgørelser, der er truffet, og som kritiserer de afgørelser, der er truffet. Adressen kan vi ikke finde, fordi der ikke er noget at bebrejde stipendie-nævnene, når vi ser på de kriterier, hvorefter de skal administrere.

Jeg nævnedes dette forhold, ikke fordi jeg synes, det var det eneste, der kunne siges, men fordi det for mig er afgørende, at der er størst mulig ro omkring administrationen af denne ordning. Det er ganske indlysende, at jo mere der findes i lånesektoren, des bedre undgår man, at der rejses kritik; det synes jeg er helt indlysende. Jeg nævnedes også det politiske og mindede om den tale, det ærede medlem hr. Damsgaard holdt for nogen tid siden i tinget, og hvori han

[Undervisningsministeren.]

gik mig meget hårdt på klingen netop om dette spørgsmål.

Må jeg så føje til, at for mig er det meget afgørende at sørge for, at der inden for gymnasiesektoren er de nødvendige opstigningsmuligheder. Det er en erfaring, man gør i mange lande, at hvis man blot kan sørge for, at de unge kan nå igennem de vanskeligheder, som findes på dette sekundære trin, så vil det ikke være ugørligt for dem at nå igennem til en højere uddannelse, når der ellers er lånemuligheder. Det er ikke så afgørende med forholdet mellem lån og stipendier, hvis de blot er gennem de vanskeligheder, som knytter sig til det andet trin efter den elementære undervisning.

Vi kan se på disse forhold i udvalget. De oplysninger, ministeriet har, skal naturligvis blive stillet til udvalgets rådighed.

Lærlingeproblemet er vi parat til at undersøge. Der er kommet henvendelser netop om disse unge, som det ærede medlem hr. Ninn-Hansen var inde på, men skulle vi have en generel ordning af deres vilkår svarende til den, vi har her, vil det dreje sig om meget store beløb. Derfor mener jeg, at før vi tager et sådant skridt, skal vi have forhandlinger om lærlingenes uddannelse og også om de mange problemer, der knytter sig til deres uddannelsesmuligheder senere hen, deres leveomkostninger o. s. v.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtages uden afstemning.

Søgaard: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning *vedtages* dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Rosing har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for Grønland at stille følgende spørgsmål:

„Hvad agter ministeren — bortset fra skoleradioen og anbringelse af enkelte børn på skolehjem — at foretage sig for at etablere en forbedret danskundervisning på bopladser og udsteder i Grønland?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Medlem af folketinget Haunstrup Clemmensen har meddelt mig, at han ønsker til boligministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren belyse årsagerne til, at der pr. 15. januar 1964 var 1.312 ledige murersvende i hele landet?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 31. januar, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring i lov om ungdommens uddannelsesfonds forvaltning og virksomhed.

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om oprettelse af et efteruddannelsesinstitut for præster.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om valg til folketinget [af Aksel Larsen m. fl.].

Mødet hævet kl. 14⁵⁵.

50. møde.

Fredag den 31. januar kl. 13.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om de kulturhistoriske lokalmuseer har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Fra folketingsmand Johan Nielsen, der har haft orlov, har jeg modtaget meddelelse om, at han atter kan give møde i tinget fra og med den 1. februar d. å. Stedfortræderen, typograf Karbech Mouritsens hverv som midlertidigt medlem ophører herefter fra nævnte dato at regne.

Medlem af folketinget Vivike har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren nærmere forklare, hvorfor han har grebet ind i en bødesag til fordel for en folketingsmand?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring i lov om ungdommens uddannelsesfonds forvaltning og virksomhed.

Valgt blev: *Søgaard, Albertsen, K. B. Andersens, Lis Groes, Hougaard, Erhard Jakobsen, Peter Jørgensen, Henning Rasmussen, Helge Larsen, Henry Christensen, P. E. Eriksen, Peter Larsen, Raunkjær, Ninn-Hansen, Hanne Budtz, Haunstrup Clemmensen og Morten Lange.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om oprettelse af et efteruddannelsesinstitut for præster.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 53) findes i tidenden sp. 1070, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 171).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Aage Knudsen: Som det fremgår af udvalgets betænkning, har vi afholdt 4 møder og herunder haft et samråd med kirkeministeren.

Udvalget har været inde på, at en bestemmelse om styrelsen for denne institution burde optages i lovforslagets tekst, idet det kun står i lovforslagets bemærkninger, hvordan ministeren har tænkt sig, at styrelsen skulle sammensættes.

Udvalget har ligeledes ment, at der i styrelsen også burde være repræsentanter uden for teologernes kreds. Heri har ministeren været enig med udvalget og har stillet ændringsforslag nr. 2 til § 2, som imødekommer udvalgets ønsker, sådan at sammensætningen af styrelsen for institutionen optages i lovteksten. Videre foreslås det, at ministeren ud over repræsentanter, der er nævnt i bemærkningerne, kan udpege 2 lægfolk til at indtræde i institutionens styrelse.

Ligeledes har udvalget ønsket, at der, såfremt pladsforholdene tillod det, også skulle være mulighed for, at præster fra andre trossamfund kunne deltage i denne efteruddannelse. Også her har ministeren været imødekommende og stillet ændringsforslag nr. 1.

Jeg kan på hele udvalgets vegne anbefale de stillede ændringsforslag til vedtagelse og lovforslaget til vedtagelse med disse ændringer.

Bækgaard: Ved første behandling gav jeg på mit partis vegne udtryk for velvilje over for lovforslaget og efterlyste ligesom andre ærede ordførere en bestemmelse i selve loven om sammensætningen af den styrelse, som skal lede institutionen. Ændringsforslag nr. 2 imødekommer således vore ønsker, og det er vi i høj grad tilfredse med.

Også ændringsforslag nr. 1 kan vi give